

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка) НАПН України Цехмістера Ярослава Володимировича на дисертацію Ілясової Юлії Станіславівни «Професійна підготовка майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення фахових дисциплін» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – професійна освіта (за спеціалізаціями)

З реформуванням медичної галузі, запровадженням кращих досягнень світової медицини, появою сучасного медичного обладнання й інноваційних, високотехнологічних методів надання медичної допомоги виникає гостра потреба оперативно впливати на професійну підготовку сучасних медичних фахівців, зокрема, медичних молодших спеціалістів, здатних освоювати нові види діяльності та нові технології. Відтак, в сучасній медичній освіті актуалізується проблема підготовки майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення фахових дисциплін.

Проведений дисертанткою аналіз джерел з окресленої проблеми довів, що теоретико-методичні аспекти проблеми професійної підготовки майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення фахових дисциплін висвітлені у науково-педагогічній літературі лише частково. З огляду на це, є підстави для висновку, що тема дисертаційного дослідження Ілясової Ю.С. є соціально значущою та відповідає вимогам сьогодення. Авторка дисертації досить переконливо обґрунтувала актуальність обраної теми. Варто погодитися з дисертанткою в тому, що майбутні молодші медичні спеціалісти мають бути освіченими, конкурентоспроможними, мобільними, самостійними у прийнятті рішень, відповідальними за наслідки своєї діяльності, готовими до самореалізації в професійній діяльності та дотримування норм професійної етики і деонтології.

Чітка постановка проблеми й коректно визначений методологічний апарат дали авторці можливість здійснити систематизацію матеріалу, що висвітлює особливості професійної підготовки студентів медичних коледжів,

обґрунтувати передумови, розробити комплекс інноваційних методів, форм і технологій та довести їхню ефективність у процесі проведення педагогічного експерименту. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, забезпечується ґрунтовним оглядом наукової літератури з теми дисертації. Джерельна база дослідження заслуговує на позитивне схвалення, оскільки автором було проаналізовано значну кількість наукових праць українських та зарубіжних дослідників, використано відповідні нормативно-правові акти, вивчено галузеві стандарти вищої освіти, робочі навчальні плани українських і зарубіжних медичних закладів вищої та фахової передвищої освіти.

Вірогідність одержаних результатів дослідження забезпечена використанням комплексу методів і методик, які адекватні меті, об'єкту, предмету та завданням дослідження; формуванням репрезентативної вибірки, використанням методів математичної статистики, що доводять не випадковість одержаних даних. До участі в експерименті було залучено 397 студентів і 70 викладачів фахових дисциплін. Результати дослідження впроваджено в освітній процес Вінницького медичного коледжу імені акад. Д. К. Заболотного, Бершадського, Гайсинського, Могилів-Подільського та Погребищенського медичних коледжів. Значно посилює обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації апробація результатів дослідження. Автор представила основні положення своєї роботи на 15 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Структура дисертації ретельно продумана, логічно побудована й складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з розділів і списку використаних джерел до кожного розділу (всього – 295 найменувань), загальних висновків, а також додатків, у яких представлено авторські й адаптовані до проблеми дослідження критерії, рівні та показники сформованості готовності до професійної діяльності.

У процесі роботи щодо зазначеної проблеми Ю. С. Ілясовою було визначено мету дослідження, що полягає у визначенні, теоретичному

обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов професійної підготовки майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення фахових дисциплін. Відповідно до мети визначено основні завдання дослідження.

Відповідно до першого завдання дослідження схарактеризовано сучасний стан вітчизняної професійної підготовки молодших медичних спеціалістів. Дисертанткою висвітлено та науково обґрунтовано основні проблеми професійної підготовки студентів у медичних закладах фахової передвищої освіти, визначено питання, що потребують удосконалення у національній системі медичної освіти, які перешкоджають підвищенню якості підготовки майбутніх медиків. Науково обґрунтовано є визначена авторкою роль фахових дисциплін у підготовці майбутніх медиків до професійної діяльності. Не викликають заперечень, викладені дисертанткою особливості вивчення фахових дисциплін, які сприяють ефективному формуванню професійної спрямованості клінічного мислення й оволодінню професійними знаннями і навичками.

Авторкою здійснено ретельний аналіз зарубіжного досвіду медичної освіти в Австралії, Великій Британії, Грузії, Італії, Канаді, Польщі, США, Франції й Японії. Переконливими є визначені дисертанткою переваги та недоліки закордонної професійної підготовки майбутніх медичних спеціалістів у порівнянні з вітчизняною медичною освітою. Дисертанткою зроблено висновок про необхідність впровадження в медичний освітній процес в Україні комунікативних навчальних дисциплін та «Педагогіки». Авторка акцентує увагу на тому, що використання закордонних напрацювань медичної освіти вкрай необхідне під час планування сучасних реформ у нашій країні та розробленні нових навчальних планів і програм.

У роботі проаналізовано сутність основних базових понять дослідження: «підготовка», «професійна підготовка», «професійна підготовка майбутніх молодших медичних спеціалістів», «готовність», «професійна готовність». Сформульовано поняття «готовність майбутніх молодших медичних

спеціалістів до професійної діяльності», та «професійна підготовка майбутніх молодших медичних спеціалістів».

Відповідно до другого завдання дослідження науково обґрунтованою є розроблена Ілясовою Ю.С. структура готовності майбутніх молодших медичних спеціалістів до професійної діяльності, в якій виокремлено мотиваційний, когнітивно-діяльнісний та особистісний компоненти, схарактеризовано відповідні їм критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, деонтологічний і рефлексивний) та визначено високий, середній і низький рівні готовності майбутніх молодших медичних спеціалістів до професійної діяльності.

Відповідно до третього завдання дослідження значним внеском Ілясової Ю. С. у розв'язання проблеми дослідження вважаємо розробку моделі підготовки майбутніх молодших спеціалістів у процесі вивчення фахових дисциплін на засадах системного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого, культурологічного, контекстного та компетентнісного підходів, що містить чотири самостійних і взаємозалежних блоки: цільовий, теоретико-методологічний, змістово-технологічний і результативний.

Також відповідно до третього завдання дослідження особливої теоретичної значущості надає дисертації обґрунтування педагогічних умов, до яких віднесено: створення і моделювання предметного та соціального контексту серед студентів-медиків; формування деонтологічної компетентності в процесі професійної підготовки майбутніх молодших медичних спеціалістів; використання інноваційних інтернет-технологій навчання й оцінювання.

Заслуговує на схвалення авторське бачення процесу підготовки студентів медичних закладів освіти під час вивчення фахових дисциплін через застосування різних форм, методик і сучасних технологій для формування нового типу медичного спеціаліста.

У відповідь на четверте завдання дослідження здійснено експериментальну перевірку ефективності реалізації педагогічних умов і розробленої моделі професійної підготовки майбутніх молодших медичних

спеціалістів у процесі вивчення фахових дисциплін і укладено відповідні методичні рекомендації для викладачів фахових дисциплін.

Позитивно слід оцінити, що авторкою здійснено моніторинг стану професійної підготовки студентів-медиків, для чого було відібрано ефективний діагностичний інструментарій, що дозволяє різнобічно оцінити сформованість готовності майбутніх молодших медичних спеціалістів до професійної діяльності. Результатами констатувального етапу експерименту виявлено недоліки в процесі професійної підготовки молодших медичних спеціалістів у вивченні фахових дисциплін, а також встановлено, що значна кількість студентів (36,7%) має низький рівень сформованої готовності до професійної діяльності. Тому дисертанткою був зроблений логічний висновок про необхідність проведення змін із використанням інших методик і підходів шляхом впровадження педагогічних умов та їх експериментальної перевірки.

Важливим підтвердженням ефективності запропонованих педагогічних умов та моделі є позитивна динаміка рівнів сформованості готовності студентів експериментальної групи. Таким чином, аналіз дисертаційного дослідження дозволяє стверджувати, що Ілясова Ю.С. ефективно застосувала науковий апарат, чітко сформулювала ідеї та положення дисертації. Отже, вважаємо, що визначеної мети дисертанткою досягнуто, поставлені завдання виконано, а висновки дослідження є аргументованими.

Дослідження відзначається науковою новизною, оскільки у ньому вперше було визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови (створення і моделювання предметного та соціального контексту в процесі професійної підготовки; формування деонтологічної компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів; використання інноваційних інтернет-технологій навчання й оцінювання); вмотивовано і представлено модель професійної підготовки студентів у процесі вивчення фахових дисциплін; уточнено поняття «деонтологічна компетентність», «готовність майбутніх молодших медичних спеціалістів до професійної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін» і «професійна підготовка майбутніх молодших медичних спеціалістів»,

компоненти, критерії та рівні готовності майбутніх молодших медичних спеціалістів до професійної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін; набули подальшого розвитку форми, методи та засоби професійної підготовки студентів у медичних закладах освіти до роботи в умовах майбутньої професійної діяльності з використання вищезгаданих педагогічних технологій у процесі вивчення фахових дисциплін.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що авторкою розроблено та впроваджено в освітній процес навчальний посібник «Медсестринство в психіатрії та наркології»; підручник «Медсестринство в дитячій інфектології» у співавторстві; «Навчально-практичний посібник з психіатрії» у співавторстві; «Навчальний посібник з неврології» у співавторстві; створено електронні навчальні посібники «Медсестринство в психіатрії та наркології» та «Неврологія та психіатрія»; розроблено веб-блог «Вчимося та вчимо по-новому» з навчальних дисциплін «Психіатрія та наркологія», «Медсестринство в психіатрії та наркології» та «Неврологія і психіатрія» для ресурсного супроводу самостійної роботи студентів медичних коледжів. Дисертанткою укладено методичні рекомендації для викладачів фахових дисциплін медичних коледжів.

Основні результати дослідження опубліковано в 33 наукових працях: 8 статей одноосібно – в наукових фахових виданнях України; 1 – в співавторстві; 1 – в науковому фаховому виданні (Білорусь); 2 статті одноосібно – в періодичних наукових виданнях Європейського Союзу (Німеччина, Польща); 3 – одноосібно у матеріалах зарубіжних конференцій (США, Білорусь, Таджикистан), 1 в співавторстві – в матеріалах закордонної конференції (Таджикистан), 3 статті одноосібно – в збірниках наукових праць і 9 тез одноосібно – в матеріалах вітчизняних конференцій; у 1 навчальному посібнику одноосібно; в 3 навчально-методичних посібниках у співавторстві; в 1 методичних рекомендаціях.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, наукове та практичне значення одержаних результатів, вважаємо за необхідне висловити окремі побажання та зауваження, що виникли в процесі його аналізу:

1. У розділі 1 «Теоретичний аналіз професійної підготовки майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення фахових дисциплін», в якому представлено теоретичний аналіз досліджуваної проблеми, нерідко наводяться цитування науковців та інша інформація без висловлення авторської позиції та критичного аналізу проблеми дослідження.

2. На с. 53 (п. 1.2) і на с. 119 (п. 2.2) повторюється аналіз закордонного досвіду вивчення фахових дисциплін у медичному Університеті Йорка, на нашу думку цей матеріал варто було б об'єднати і представити у першому розділі дисертації.

3. Розкриваючи професійну підготовку майбутніх молодших медичних спеціалістів під час вивчення фахових дисциплін варто було б детальніше зупинитися на змісті навчальних дисциплін, що вивчаються студентами у зарубіжних країнах.

4. На наш погляд, структура готовності майбутніх молодших медичних спеціалістів до професійної діяльності, про яку докладно йдеться у першому розділі дисертації (1.3), потребує окремого графічного оформлення, що зробило б описовий виклад прозорішим та унаочнило висновок про єдність кількох провідних компонентів: мотиваційного, когнітивно-діяльнісного та особистісного.

5. Велика кількість таблиць є важливою позитивною характеристикою роботи, вони допомагають наочно представляти результати діагностики на початку та наприкінці формувального етапу експерименту. Однак, на нашу думку, частину з них можна було б перенести у додатки, а в основному тексті дисертації представити у вигляді діаграм і графіків.

Слід зазначити, що висловлені зауваження і побажання не зменшують наукову значущість дисертаційного дослідження Ю. С. Ілясової та не впливають на позитивну оцінку рецензованої роботи.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Аналіз дисертації й опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертаційне дослідження Ілясової Юлії Станіславівни є самостійним, завершеним, цілісним науковим дослідженням, має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а також відповідає вимогам Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а її авторка, Ілясова Ю. С., заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – професійна освіта.

Офіційний опонент:

**доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України
директор Українського медичного ліцею
Національного медичного університету
імені О. О. Богомольця**

Я. В. Цехмістер